

Durmuş Hocaođlu

Demokratik Hukuk Devleti Tartışmaları

Muhalif, Yıl: 1., Sayı: 29., 04.08.2000-10.08.2000., s.11

Durmuş Hocaođlu, *Muhalif* Yazıları Sıra No: 27

Künye:

- Hocaođlu, Durmuş., “Demokratik Hukuk Devleti Tartışmaları”, *Muhalif*, Yıl: 1., Sayı: 29., 04.08.2000-10.08.2000., s.11

Abant Platformu tarafından tertip edilen sivil inisyatif toplantılarının üçüncüsü, bir önceki hafta, 21-23 temmuz tarihleri arasında (cuma-pazar günleri) Abant Otel’de gerçekleştirildi. Kırkın üzerinde akademisyen, politikacı ve gazeteci-yazarın iştirak ettiği bu tartışmalı oturumların konusu “**Demokratik Hukuk Devleti**” idi. Oturumlar, birinci gün, birisi, Demokratik Hukuk Devleti’ni tarihî, sosyal, felsefî açılardan irdeleyen ve benim de iştirâk ettiğim “**Tarih, Felsefe ve Toplum Komisyonu**”; diğeri de siyâsî ve hukukî açılardan irdeleyen “**Siyâset ve Hukuk Komisyonu**” olmak üzere iki ayrı komisyonda ele alınıp tartışma sonuçları kısa ve özlü maddeler hâlinde özetlendikten sonra, ikinci gün her iki komisyondaki delegelerin birlikte katıldığı Genel Kurul Toplantısı ile devam edip bütün maddeler teker-teker görüşülüp oylanarak karara bağlandıktan sonra nihâyete erdi ve tartışma yapılmayan üçüncü günde, tüm delegelerin iştirâki ile aktedilen Genel Kurulu Toplantısı’nda oturum başkanı Mehmet Aydın’ın sonuçları Basın’a takdîm etmesiyle bitmiş oldu.

Bugüne kadar gerçekleştirilen bütün Abant Platformu Toplantıları’nda hem hazırlık komisyonunda üye ve hem de müzâkereci delege sıfatıyla bulunmuş birisi olarak, özel halde Abant Platformu’nu ve genel halde de bu gibi sivil inisyatif girişimlerini çok ciddiye aldığımı ve son derece ehemmiyetli olduğunu düşündüğümü belirlemek isterim. Birçok bakımlardan ayrıca tartışmaya lâyık olan işbu “**ehemmiyet mevzûu**” hakkında şimdilik sâdece şunu söylemek isterim:

Evvelen; bu toplantılar, Demokrasi’nin gerçek anlamda yeşerdiği ve kök saldığı mekânlardır. Demokrasi gibi, Halk ile Devlet arasında, Otorite’nin Halk lehine genişletilmesi, Devlet — daha sahîh bir ifâdeyle, “Devletlû Elitler” — aleyhine daraltılması şeklinde tercüme edilebilecek olan siyâset mücâdelesinde bu yetki paylaşımının bizzat Devlet — yine bir kere daha belirtelim ki, Devlet adına, Devlet gücünü elinde tutan ve Halk’a hesap vermek istemeyen “Devletlû Elitler” — tarafından Devlet aleyhine, Halk lehine yapılabileceğini; yâni, herşeyin olduğu Demokrasi’nin de mürüvvetperver ve müteal “Devlet Baba” tarafından lûtfen ve tenezzülen kerem ve ihsan buyrularak, biz nâciz, âciz ve hakîr kullarına “verilen bir şey” olduğunu zanneden geniş kitlelerin intibâha gelmesi nokta-i nazarından fevkalâde mühimdir. Lâkin, bundan hayırhah netîceler istihraç etmek yerine gaflet ve delâlet katsayılarını daha da yükselteceklerinden emîn olduğum, klinik vak’a hâline münkalib olmuş, gayri kaabil-i

tenevvür ve ıslah bâzı safdiller ve gafiller ile nûru kendinden menkul birkısım sözde aydınları, vakit ve enerji isrâfı olacağı gerekçesi ile bu temennilerimden müstağnî kılmak istiyorum.

Sâniyen: Bu toplantıların, bugüne kadar Demokrasi konusunda entellektüel bir ortam oluşturabilmek ve gündem koyabilmek konusunda hemen dâima resesif kalmış olan ve alışlagelmiş konvansiyonel mânâsıyla, “Kapalı Toplum” (Secret Society) olması gerektiği düşünülen muhâfazakâr bir câmianın eseri olması da ayrıca ve başlı-başına büyük bir ehemmiyet ve mânâ taşımaktadır. Fikr-i nâçizâneme nazaran, bu “modern” teşebbüste herkesin alması gereken dersler vardır: En başta, Milliyetçilik gibi çok soylu bir kavramı bir yandan nâhak yere tekeline almaya çalışıp diğer yandan onu kirletmeye başlayan, CHP’nin boşluğunu doldurmaya aday olduğunu lisân-ı hal ile deklare ve bizzat kendi tarihine ve orijinine ihânet eden, “bir kısım eski milliyetçiler” başta olmak üzere; Millet’i döve-döve Demokrasi’yi binâe edeceğini vehmeden iki yüzlü bilumum “sözde demokratlar” birinci sırayı almalıdırlar.

Üçüncü Abant Toplantısı Sonuç Bildirisi metninde yer alan konularda kararlar, delegelerin oy çokluğu ile kabul edilmiş olup, üzerinde yeterince mutabakat tesis edilemeyen veya uzlaşılabilir ihtilâflar oluşan bâzı ifâdeler değiştirilmiş veya tümden çıkarılmıştır. Yâni, metindeki her madde eksiksiz bir “oy birliği”nin ürünü değildir; elbette üyelerin katıldığı, katılmadığı, çekimser ve hattâ muhalif kaldığı birçok ifade bulunmaktadır; ama Demokrasi’nin rûhu da budur zâten. Oturumlardaki bütün konuşmalar banda kaydedilmiş olup, bundan önceki iki toplantıda olduğu gibi yayımlanacak olduğu için detaylı bilgiler, ileride, yayımlanacak olan bu tam metinden edinilebilir. Toplantılara ilişkin olarak kaydedilmesi gereken başka bir mühim nokta da, fikrimce, *alenen* kayıt yapan *polis kamerası* olmuştur. Birçok kişinin Demokrasi’nin esprisini zedelediği, yâhut psişik baskı yaptığı gerekçesi ile takbîh ettiği bu davranışı bendeniz, Demokrasi’nin özü olan “şeffaflık” ilkesine bihakkin mutâbk bulmakla tasdik ve tasvîb etmekteyim: Polis’in dahi band kayıtlarını alenen ve vicâhen, alâmeleinnâs, “şeffaf” bir şekilde yaptığı bir ülke, artık Demokrasi yolunda emîn adımlarla yürümektedir. Sâniyen, bizleri de kamera ve mikrofon aramak gibi sinmir bozucu, yorucu ve beyhûde işlemlerden halâs ederek ciddî bir kamu hizmeti yapmış olmaları hasebiyle, müşârünileyhlerin tebrik edilmeleri gerekirken takbîh edilmelerini protesto ettiğimin bilinmesini arz ederim.

Bu toplantıda tartışılan konular, kısa bir özet hâlinde olsa dahi bu sütuna sığdırılabilecek gibi değil. Bu sebeple, önümüzdeki bir hafta içerisinde daha mühim bir mevzû zuhûr etmeyecek olursa — etme z olur mu? — müteâkip sayıda bir miktar açıklamalarda ve yorumlamalarda bulunmaya çalışmayı düşündüğüm Sonuç Bildirgesi’nin tam metnini, şimdilik — “demokratik hukuk devleti” ve “üniter devlet” ibârelerinin başharflerini majiskül yazmak hâricinde — imlâsına hiç dokunmadan aynen neşretmeyi maksada daha muvâfık addetmekteyim.

III. Abant Platformu Sonuç Bildirgesi

23 Temmuz 2000, Pazar

Abant

Biz, Türkiye'nin bir grup bilim adamı ve aydını olarak, 21-23 Temmuz 2000 tarihleri arasında Bolu-Abant'ta bir araya geldik ve ülke gündemi içinde yer alan insan hakları ihlalleri, Güneydoğu sorunu, işkence, faili meçhul cinayetler, kayıplar, inançlara göre yaşama özgürlüğü vb. sorunların çözümünün, Demokratik Hukuk Devleti'nin inşasına bağlı olduğu noktasından hareketle, aşağıdaki hususlarda mutabık kalarak bunları kamuoyunun dikkatine sunmaya karar verdik.

1. Demokratik Hukuk Devleti. hukukun üstünlüğü ilkesiyle temel hak ve özgürlükler çerçevesinde toplumun iradesini esas kabul eder ve meşruiyetini bu evrensel değerlerden alır.
2. Demokratik Hukuk Devleti, şiddet içermeyen bütün inanç ve düşünce sistemleri ve bunlara dayanan hayat tarzları karşısında eşit mesafede durur.
3. Demokratik Hukuk Devleti, doğal bir olgu olan toplumsal çeşitliliğin bütün unsurlarının temel hak ve özgürlüklerini eşit ve aynı biçimde güvence altına alan bir **Toplumsal Sözleşme** anlayışına dayanır.
4. İslâm Demokratik Hukuk Devleti'nin önünde bir engel değildir.
5. Ülkemizin bugün karşı karşıya bulunduğu iktisadî, siyasî, idarî, toplumsal ve kültürel sorunların hepsinin çözümünde Demokratik Hukuk Devleti'nin tam anlamıyla tesis edilmesi, temel amaç olmalıdır. Bu açıdan, bazı ciddi kusurları ve noksanları bulunmakla beraber, Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde bugüne kadar sağladığı kazanımlar da gözardı edilmemelidir. Nitekim, iktidarın anayasayla sınırlandırılmasına yönelmiş Osmanlı meşrutiyetlerinden sonra kurulan Cumhuriyetimiz de giderek daha demokratikleşmektedir.
6. Türkiye' de Demokratik Hukuk Devleti'nin tesisi, farklı dünya görüşlerine veya kültürel özelliklere sahip toplumun değişik kesimlerinin barışçı bir biçimde bir arada yaşayabilmelerinin ve ortak bir yurttaşlık bilinci geliştirebilmelerinin ön şartını oluşturmaktadır. Bu çerçevede hiçbir birey veya grubun siyasetten ve kamu hayatından dışlanmaması gerekir.
7. Bu yönde atılacak adımlar, Türkiye' nin insan hakları ve demokratikleşme ile ilgili uluslararası taahhütlerine sadık kalması bakımından önemli olmakla beraber, özünde Türkiye toplumunun kendi varlık, dirlik ve düzenlik meselesidir.
8. Ülkemizin yeni ve sivil bir anayasaya âcilen ihtiyacı vardır. Bu çerçevede, yurttaşların kendi anayasalarını yapmaları yönündeki düşünceyi ve sivil girişimleri destekliyoruz. Sivil-demokratik anayasa girişiminin, başta siyasal partiler, seçim ve ceza mevzuatımız olmak üzere temel yasaların düzenlenmesiyle tamamlanması gerekir.
9. Sivil ve siyasal özgürlüklerin güvence altında olması Demokratik Hukuk Devleti'nin vazgeçilmez şartıdır. Bu bağlamda, şiddet kullanmaya açıkça teşvik biçiminde olmamak kaydıyla, her türlü düşüncenin özgürce ifade edilebilmesi ve örgütlenebilmesi esas olmalıdır.
10. “Hikmet-i hükûmet” anlayışından hareketle devletin hiçbir kurumunun hiçbir icraatında, hukukun üstünlüğü ilkesi gözardı edilemez. Demokrasilerde devletin, hukukun dışında ve üstünde meşru bir varlığı yoktur.

11. Demokratik Hukuk Devleti, çoğunluk iradesinin mutlak egemenliği düşüncesiyle de bağdaşmaz. Demokratik çoğunlukların bile temel özgürlükleri ve hukuk devleti güvencelerini ortadan kaldırma hakkı yoktur.

12. Demokrasiyi korumak ve geliştirmek, resmî kurumsal yapıların değişmezliğini sağlamakla değil, demokratik yöntem ve kurumları desteklemek ve yeniden yapılandırmakla olur. Kamusal alandaki sorunlarımızın üstesinden gelmenin yolu, demokrasiyi ertelemek değil, demokratik siyaset alanını daha da genişletmektir.

13. Demokratik Hukuk Devleti'nde yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesinden hiçbir biçimde vazgeçilemez. Hukuk uygulayıcılarının siyasal ve ideolojik mülâhazalarla hareket etmemeleri esas olmalıdır.

14. Ülkenin iktisadî varlıklarının büyük bir kısmının devletin elinde bulunması, iktidarların iktisadî hayata keyfî müdahalelerde bulunmasına imkânı sağlamakta, bu, temel özgürlükler için tehdit olabildiği gibi, siyasî yozlaşmanın da nedenlerinden birini teşkil etmektedir. Yurттаşlar arasında vergi ödeme ahlâkının, kamu otoriteleri açısından da harcamalarda saydamlık ve hesap verme anlayışının yerleşmesi, demokrasimizin sağlığı bakımından son derece önemlidir. Bu bağlamda, devletin sosyal adalet uyarınca, gelir dağılımındaki bozuklukları ortadan kaldırması, erişilmesi gereken önemli bir hedeftir.

15. Mevcut merkezîyetçi, hantal, bürokratik yönetim yerine, yerel toplulukları il, ilçe, belde ve köy düzeyinde sisteme ortak eden, katılımcı yönetimi, Üniter Devlet anlayışı içinde yapılandırılacak bir idarî reform gerekmektedir.

16. Demokratik sistemin önemli bir unsuru olan medyanın kendi gücünü demokratik işlevi ile ilgili olmavan iktisadî ve ticarî çıkarlara âlet etmesi, basın ahlâkına ve tarafsızlık ilkelerine aykırı yayın yapması, demokrasiyi zedeleyen etkenlerden biridir. Medya sahiplerinde tekelleşme, “devlet”le karanlık ilişkilere girme ve yargı sürecini etkileme eğilimleri, Demokratik Hukuk Devleti anlayışıyla asla bağdaşmaz.

17. Demokratik Hukuk Devleti'nde siyasal kararlar alma yetkisi, halkın demokratik usullerle seçilmiş temsilcilerine aittir. Sivil ve askerî bürokrasi, sadece demokratik yöntemlerle belirlenen politikaların uygulanması ile görevlidir.

